

Moderne tijd

Gebruik bron 8.

Twee conclusies:

- 1 *The Liberator* wil de abolitionistische beweging versterken.
- 2 De auteur gaat uit van het burgerlijk gezinsideaal.

4p 13 Geef voor elke conclusie een argument, telkens met een verschillende verwijzing naar de bron.

Drie gegevens over de Taiping-opstand in China:

- 1 Hong, de leider van de opstand, noemde zichzelf 'Hemelse Koning' en liet een paleis bouwen.
- 2 De Taiping bestrafden de handel in en het gebruik van opium met de dood.
- 3 De Taiping werden mede verslagen door een Europees leger onder leiding van een Britse generaal.

2p 14 Verklaar:

- met een van de gegevens dat de Britten het belangrijk vonden de Taiping te bestrijden, en
- met een ander gegeven dat het centrale gezag in China werd verzwakt.

Let op: er blijft een gegeven over.

Een geschiedenis:

In 1868 richtten arbeiders in Amsterdam de vereniging *Bouwmaatschappij tot Verkrijging van Eigen Woningen* op. Arbeiders die lid werden van deze vereniging legden elke week een klein geldbedrag in. Met dit geld werd er grond gekocht en werden huizen gebouwd.

De oprichting van de *Bouwmaatschappij* paste bij de kenmerkende aspecten 'de opkomst van emancipatiebewegingen' en bij 'discussies over de 'sociale kwestie'.

2p 15 Geef voor elk kenmerkend aspect apart aan waardoor de oprichting van de *Bouwmaatschappij* erbij paste.

Gebruik bron 9.

De aanwezigheid van buitenlandse troepen gaat in tegen de Chinese traditie dat alleen de keizerlijke familie en hun bedienden de Verboden Stad mogen betreden.

3p 16 Licht dit toe door:

- vanuit het confucianisme te verklaren dat het iedereen die niet behoort tot de keizerlijke familie verboden is de Verboden Stad te betreden, en
- met een historische gebeurtenis uit 1900 uit te leggen dat de Achtlandenalliantie besluit de Verboden Stad te betreden.

Gebruik bron 9 opnieuw.

Deze foto kan zowel door de Achtlandenalliantie als door de Chinese regering in hun propagandacampagnes worden gebruikt.

- 2p 17 Noem voor de Achtlandenalliantie **en** voor de Chinese regering de boodschap die zij met deze foto kunnen overbrengen.

Gebruik bron 10.

De strijd die de Boniërs aangaan met de Nederlanders past bij 'vormen van verzet tegen het West-Europese imperialisme'.

- 4p 18 Leg uit:
- op welke wijze in dit artikel het Nederlandse gezag wordt onderbouwd, en
  - waardoor de beschreven gebeurtenis het verzet op Celebes niet verminderd zal hebben.

Eind 1925 werd het Verdrag van Locarno getekend. Hierin erkenden Duitsland, België en Frankrijk de grenzen die in 1919 waren vastgelegd in het Verdrag van Versailles. De Duitse minister van buitenlandse zaken zette zich in het bijzonder in voor het tot stand komen van dit verdrag.

- 1p 19 Noem het buitenlands beleid van Duitsland waarbij dit verdrag aansloot.

De volgende gebeurtenissen uit het leven van de Chinese keizer Puyi staan in willekeurige volgorde:

- 1 Mao liet Puyi in een gevangenis heropvoeden tot een communistische modelburger van de pas opgerichte Volksrepubliek China.
- 2 Nadat tijdens de Grote Noordelijke Veldtocht de tombe van Cixi werd verwoest, ontstak Puyi in grote woede en deed uitgebreid zijn beklag.
- 3 Puyi moest zijn paleis verlaten op bevel van de plaatselijke militaire bevelhebber Feng, die daarna Sun Yat-sen naar Peking haalde.
- 4 Puyi werd door Japan benoemd als keizer van Mantsjoerije.
- 5 Sovjettroepen namen Puyi gevangen aan het eind van de Tweede Wereldoorlog.
- 6 Tijdens de Culturele Revolutie werden bezittingen van Puyi, zoals zijn sofa en bureau, in beslag genomen.

- 2p 20 Zet de gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Gebruik bron 11.

Met getuigenis 1 kun je 'het in praktijk brengen van nationaalsocialisme' illustreren.

- 2p 21 Toon dit aan, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de getuigenis.

Gebruik bron 11 opnieuw.

Er worden verschillende getuigenissen over Bendorf verzameld.

- 3p 22 Licht deze getuigenissen toe door:
- hiermee aan te tonen dat de geallieerden werken aan denazificatie, en
  - te beredeneren vanuit getuigenis 1 waardoor de geallieerden kunnen twifelen aan de betrouwbaarheid van getuigenis 2.

Gebruik bron 12.

Valtman geeft een mening weer over de economie in het Westen en over de politieke verhoudingen in het Oostblok.

- 4p 23 Leg voor beide onderdelen uit welke mening Valtman weergeeft, waarbij je je antwoord telkens ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 13.

Willy Brandt wil de West-Duitse bevolking overtuigen dat zijn *Ostpolitik* juist is.

- 4p 24 Leg uit, telkens met een andere verwijzing naar de bron:
- welke angst over de *Ostpolitik* Brandt onder de bevolking in de BRD wil wegnemen, en
  - welke doelgroep in de BRD Brandt in dit fragment in het bijzonder toespreekt.

Een geschiedenis:

In 1978 besloten boeren uit het Chinese dorp Xiaogang in de provincie Anhui om land dat gemeenschappelijk werd verbouwd op te delen en elk een eigen deel te bebouwen. De landbouwopbrengsten in Xiaogang stegen daarna spectaculair. In 1979 verdedigde de partijsecretaris van de provincie Anhui de boeren openlijk tegen maoïstische kritiek.

- 2p 25 Geef aan:
- welke maoïstische kritiek kon worden gegeven op het initiatief van de boeren uit Xiaogang, en
  - welke koerswijziging, die kort daarvoor werd ingevoerd in China, door de partijsecretaris van Anhui werd gesteund.

Gebruik bron 14.

Je besluit dit artikel te gebruiken voor een onderzoek naar sociaal-culturele veranderingsprocessen in Nederland in de tweede helft van de twintigste eeuw.

- 3p 26 Licht je besluit toe door aan te geven:
- welk sociaal-cultureel veranderingsproces je met dit fragment kunt onderzoeken, en
  - met een verwijzing naar de bron dat dit artikel ook gebruikt kan worden om het traditionele rollenpatroon te onderzoeken.

Moderne tijd

bron 8

In 1832 verschijnt in de Amerikaanse krant *The Liberator* een artikel met de titel "Mannen, vrouwen en kinderen verkocht":

Moeders - Vrouwen - Zusters - Ontwaakt! Wie van jullie is bereid de plek in te nemen van die Afrikaanse moeders? Kijk toe hoe haar baby van haar moederlijke boezem wordt gerukt en wordt weggedragen door schurken! Nooit zult u dit nog een keer willen zien! Echtgenoten die weg worden gerukt van hun jammerende partners, nu al gepijnigd door bloederige striemen! Geliefden die voor eeuwig van elkaar gescheiden worden en ver, ver weg zullen blijven! Harten bloeden terwijl ze stil moeten blijven! Maar ik wijs dit af. Ik richt mij tot uw harten, zusters!

bron 9

Foto gemaakt in 1901 in de Verboden Stad, het paleis van de Chinese keizer:

Toelichting:

Op het plein staan de troepen van de Achtlandenalliantie, een militair verbond van verschillende westerse landen en Japan, die samen in China vechten.

bron 10

In 1905 vechten Nederlandse troepen in de kolonie Nederlands-Indië tegen de vorst van Boni, een staat op het eiland Celebes (het huidige Sulawesi).

Sergeant Zentgraaff schrijft voor het *Bataviaasch Nieuwsblad* over de gebeurtenissen na de overwinning van de Nederlanders:

Daar nadert de stoet: voorop de magere kapitein der Wadjorezen¹⁾ [die als tolk was ingehuurd], dan de Rijksbestuurder²⁾, oud en vervallen, steunende op een tweetal anderen, en daarna het hoofd der prinsen. Achter deze lopen, tandakkend³⁾ en zwaaiend met vreemdsoortige muziekinstrumenten, enige oude vrouwen, dan wat volgelingen die de sieraden⁴⁾, in lange kisten verpakt, dragen, en dan weer een hele stoet Boniërs. De muziek zet het *Wilhelmus* in, en, als de stoet onder het afdak der vorstelijke woning komt, speelt zij het *Wien Neerlands Bloed*⁵⁾. Het is een uniek moment: de Boniërs, dragende de symbolen van hun eeuwenoud bestuur, hun volksbestaan, naar de overwinnaar, tussen de bajonetten van onze troepen.

noot 1 Wadjo was een naam voor de provincie Zuid-Celebes.

noot 2 De Rijksbestuurder bestuurde namens de Bonische vorst het rijk.

noot 3 Tandak is een soort Indonesische dans.

noot 4 Dit zijn de rijkssieraden, ceremoniële voorwerpen van de Boniërs.

noot 5 Dit is het Nederlandse volkslied op dat moment.

bron 11

Willy Bendorf is van 1935 tot 1945 *Ortsgruppenleiter*, groepsleider van de plaatselijke NSDAP in het West-Duitse dorp Quickborn. In 1947 verzamelen de geallieerden verschillende getuigenissen over hem. Hieronder staan twee van die getuigenissen:

Getuigenis 1:

Een inwoner van Quickborn rapporteert:

Alle personen die niets met de NSDAP te maken wilden hebben, zoals ik, waren voor hem tweederangs mensen. Dat had vooral tot gevolg dat hij alle mensen die niet bij de partij hoorden liet oproepen voor de *Wehrmacht*¹⁾. Alle partijleden werden door hem uit de wind gehouden als het ging om de dienstplicht. Ook in andere gevallen konden zij rekenen op zijn hulp en bijstand. Ik ben persoonlijk door hem beledigd en geslagen. Dit voorval vond plaats op 27 juni 1942 in Schmidts Gasthof in Quickborn. Op deze dag zat ik met andere inwoners uit Quickborn aan tafel bier te drinken. Twee tafels verderop zat Bendorf. Toen ik de bar wilde verlaten liep B. in dronken toestand op me af en zei: "Jij Jodenlummel, rotvent" en meer van dat soort dingen! Tegelijkertijd gaf hij me zonder reden twee oorvijgen.

Getuigenis 2:

Een groep dorpsgenoten uit Quickborn rapporteert:

De heer Willy Bendorf, Quickborn, Marktstr. was zoals we weten, lokale groepsleider van de voormalige NSDAP. Voor zover we het kunnen inschatten, heeft de heer Bendorf zijn werk nooit gebruikt om iemand onrecht aan te doen. Wij geloven dat hij juist probeerde op een ordelijke en fatsoenlijke manier iedereen te helpen die zijn hulp zocht. We hebben nooit gehoord dat hij om politieke redenen iemand aan de kaak stelde of anderen kwaad deed.

noot 1 het Duitse leger

bron 12

In 1962 publiceert de Amerikaanse krant *The Hartford Times* deze tekening van Valtman. De titel is *Met bezorgdheid bekijken*:

Toelichting:

Op het bord staat 'Bouwplaats van de Europese Economische Gemeenschap (EEG)'.

De man stelt Chroesjtsjov voor, de leider van de Sovjet-Unie.

De hond stelt Ulbricht voor.

bron 13

In december 1970 tekent Brandt het 'Verdrag van Warschau' met Polen. Hij spreekt vanuit de Poolse hoofdstad via de televisie zijn West-Duitse landgenoten toe:

Groot leed trof ons volk, vooral onze Oost-Duitse landgenoten. (...) degenen die hun geboortegrond hebben moeten verlaten, hebben de bitterste prijs voor de oorlog betaald. Ik wil van spookverhalen niets weten, niet van Duitse en ook niet van Poolse: de geschiedenis van de Duitse oostelijke gebieden kan niet willekeurig worden herschreven. Onze Poolse gesprekspartners weten wat ik aan hen ook in hun eigen land nog eens met alle duidelijkheid zou willen zeggen: dit verdrag betekent niet dat wij onrecht erkennen of gewelddadigheden rechtvaardigen. Het betekent niet dat wij verdrijvingen achteraf wettigen.

bron 14

In de tweede helft van de twintigste eeuw verschijnt in het tijdschrift *Moeder-Vrouwenpost; praktisch tijdschrift voor de vrouw in het gezin* een artikel over scooters. Een fragment hieruit:

De scooter heeft de vrouw geheel op het niveau van de man gebracht. Zij kwam nu ook in de wereld van de machine, die tot voor kort alleen aan hem behoorde. Het moesten scooters zijn, die de mannen dit eigen terrein kwijt deden raken; machines, waarbij de dames hun vrouwelijkheid allerminst hebben verloren. (...) Het vehikel wordt even hard vertroeteld als zij zorg besteden aan hun eigen make-up.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.